

La convulsió de 1750 referent al culte de Ramon Llull

La veneració de Ramon Llull (1232/3-1316) com a home dedicat a la causa de Déu té el seu origen poc després de la seva mort i és una constant històrica quan s'estudia la seva personalitat. En alguns treballs hem donat a conèixer aspectes d'aquest culte i en el present article s'aporten testimonis escrits que aclareixen i complementen actituds que els elements lul·listes i els seus contraris protagonitzen a través dels segles. Es fa necessari assenyalar que, tal vegada el fonament principal del reconeixement del culte immemorial a la seva figura es troba involucrat en l'encadenament de fets diversos que constitueixen una vertadera concatenació de realitats històriques.

A aquesta interessant qüestió hi afegim en el present estudi el coneixement d'uns documents i notícies de valoració desigual que contribueixen a aclarir realitats parcialment conegudes, amb detalls nous que expliquen la virulència que a la segona meitat del segle XVIII aombrà el culte de Ramon Llull a la nostra Mallorca.

1 - Notícies sobre el culte immemorial a Ramon Llull

Un primer document que publicam conté una relació de notícies, a vegades trasmutades cronològicament, en la qual se citen de forma resumida els actes de culte o veneració que ha rebut la persona de Ramon Llull. Sembla o fa la impressió que es pretenia recordar uns fets per a elaborar una ulterior representació o escrit a favor del Beat, testimoniejant alguns fets miraculosos amb cites d'una obra o de diverses, que presumiblement es referissin a la preparació d'un procés dirigit al reconeixement de la santedat de Ramon Llull. El títol de l'esmentat document és el següent: *Extracto y minuta del Culto del Bto. Raymundo Lulio Martir de la 3ª Orden de San Francisco* (vid. DOCUMENT 1).

El segon document és més important, puix que ens dóna a conèixer notícies amb tota meticulositat dels incidents esdeinguts el 1750 a la ciutat de Palma respecte al culte al Beat, que foren un clar precedent dels que entenebriren la figura

del Beat en temps del bisbe D. Juan Díaz de la Guerra (1772-1777). El seu títol és: *Extracto y verídica informacion de los tumultos alborotos y escandalos que en Mallorca han ocasionado los PP. Dominicos por haver negado el debido culto al Dr. Iluminado é incluso Martir de Jesu Cristo el Bto. Raymundo Lulio*. Es tracta d'un manuscrit de 37 planes en 4º i constitueix una espècie de memorial escrit en defensa no sols de Ramon Llull, sinó també del seu culte i veneració que li tributà la ciutat de Palma i el seu Ajuntament l'any 1750 amb motiu d'una sèrie d'actes que foren organitzats per a honrar la figura del Beat i reconèixer la seva santedat.

El contingut es refereix a un punt concret que és l'actitud adoptada pels Pares Dominics en contra del culte al Beat. Té un caràcter proclul·lià que jamai dissimula i de condemna de l'actuació dels pares predicadors i en especial del prior del convent de Palma.

Del referit document n'oferim un meticulós extracte que permet conèixer els detalls que tant contribuïren a les enconades lluites posteriors entre lul·listes o *teuladers* i antilul·lites o *marrells*. Creiem del tot necessari, per a entendre bé la vertadera essència del document, la inserció d'algunes notes que expliquen i aclareixen el desenrotllament dels esdeveniments descrits en el document i les lluites ulteriors sorgides a les quals abans ja hem al·ludit.

2 - Els incidents de 1750

2.1 - Estat socioeconòmic de Mallorca a la primera meitat del segle XVIII

A la mitjanja d'aquesta centúria a Mallorca transcorrien uns anys calamitosos principalment deguts a la manca de blat, cosa que incidia d'una forma especial en les classes socials més humils i en general en tots els estaments. Encara que els fets que hem d'examinar es refereixen a l'any 1750, als anys immediats anteriors la situació era ja prou greu per esser motiu d'evident preocupació. Així, el 1747 i sofrint Mallorca una sequera extraordinària, es començà una novena a Sant Vicenç Ferrer (dominic) per a aconseguir la seva intercessió amb el fi que vinguessin les pluges. El 7 de maig, acabada ja la novena, plugué mesuradament. No obstant això, la collita fou minvada per no dir quasi inexistent. Lògicament el preu del blat i dels llegums pujà una cosa de no dir.¹

A l'any següent les coses seguiren empitjorant i entre les mesures preses per a posar remei a la greu situació, el Bisbe, que era D. José Cepeda, autoritzà el

¹ El preu del blat arribà a 18 sous i 6 diners la barcella, la qual cosa repercutí sobre els altres cereals.

consum de carn durant la quaresma i dies d'abstinència. La pèrdua d'un palenc carregat de blat, que fou apresat, apurà encara més la fam que sofria la gent. Davant un estat de coses tan desolador, es decidí recórrer a la intercessió del Beat Ramon Llull i el poble volia contemplar la seva imatge i així ho manifestà al mes de setembre; al novembre començaren les rogatives *pro pluvia*, puix que la collita tornà a esser *reduïda arreu* de tota l'illa.

Tampoc no s'arreglaren les coses el 1749. El regne de Mallorca estava en una situació més que apurada. La indigència i la pobresa s'escamparen per totes parts. No quedà altre remei a la població que acudir a mesures extremes per a poder subsistir. Així, 800 pagesos que estaven sense feina, per a fugir de la fam, s'embarcaren com a mariners a la Reial Armada al temps que es fundava una companyia o societat mercantil el mes de maig per importar blat, i el mes següent començaren a arribar les primeres embarcacions amb l'apreciat cereal. Aquesta societat tingué una gestió molt discutida i fou acusada d'enriquir-se indegudament. Més endavant sembla que fou importat més blat.² Malgrat això, la indigència era general i com a exemple es pot esmentar el cas del poble de Santanyí, que restà gairebé despoblat i una multitud de captadors arribaren a la capital esperant recollir qualche cosa per a no morir de fam. La necessitat i la penúria eren tan grans que la representació enviada al Rei no fou creguda, puix que s'afirmava que la collita no havia arribat a 60.000 quarteres de blat.³ La desolació s'estenia pertot arreu i és molt representatiu de la calamitat que se sofria el testimoni següent, referit als anys 1749-1750:

Desde S. Miguel de este año hasta junio del siguiente 1750 hubo en la ciudad y en la isla muchos pobres: iban á *stols*, (bandadas) y en la casa en que daban una *maya* (medio dinero) el día que lo hacían iban de 5 á 6.000, como era en casa del Comandante, Regente, etc.; era un terror ver á las jovencitas y mujeres con 3 ó 4 chiquillos, pidiendo misericordia: aún había más pobres vergonzantes cuyos clamores se oían por la noche pidiendo limosna; nadie tenía dinero, ni trabajo los menestrales: los ricos no podían cobrar sus rentas y todo el mundo estaba en suma miseria: más eran las casas que comían una sola vez al día que las que comían dos, y feliz la que podía hacerlo caliente una vez al día. Los venideros no creerán la suma calamidad y miseria en que nos encontramos.⁴

² Dues naus holandeses dugueren 10.000 quarteres de blat. Veg. Álvaro Campaner y Fuertes, *Cronicón Mayoricense* (Palma de Mallorca, 1881), p. 539.

³ Al veure la collita fou la següent: blat i xeixa: 76.521 quart.; ordi, 37.663 q.; civada, 23.038 q.; llegums, 21.862 q.; mestall (mescla de civada i ordi) 3.876 q. Es varen haver d'importar quantitats complementàries que tan sols pel que fa al blat i per la gestió de l'esmentada societat, fou de 132.876 quarteres.

⁴ Álvaro Campaner y Fuertes, *Cronicón Mayoricense* (Palma de Mallorca, 1881), p. 540. El text pareix esser de Cayetano Ferrer. Els subrallats són nostres.

Amb aquest condicionament es comprèn fàcilment que el poble acudís a impetrar Déu per sortir d'aquelles angoixes i d'aquesta manera cercà intercessors de la seva confiança; concretament les seves mirades es dirigiren a Ramon Llull. Les repetides rogatives que des de gener a maig s'havien fet a Palma es veren enfortides perquè el bisbe Joseph Antonio de Cepeda publicà l'u d'octubre d'aquest any (1749) la *Sentencia Definitiva* que va ésser un suport i una corroboració del culte a Ramon Llull.⁵ D'aquesta manera es comprèn que l'any següent, és a dir, el 1750, el poble, que seguia amb la necessitat que la sequera dels seus camps desaparegués –ja que alguna lleugera pluja ocasional no havia resolt la qüestió– decidís els primers dies de l'any començar a demanar del cel aquesta gràcia posant per intercessor el Beat.

Altrament i en anys anteriors l'evolució del lul·lisme havia esdevingut en escissions complexes que afectaven aspectes sectorials de la doctrina de Llull. Per una banda, el seu pensament es veié inclòs en la concepció de la ciència, i per altra hi havia problemes entorn al culte de la figura de Llull, que essencialment eren dos: el culte immemorial i la recerca i investigació subsegüent de tot l'*opus* lul·lià. Per afegitò, la causa lul·liana es mescla amb polèmiques sobre la manera d'entendre la medicina: la més antiga, feia als preceptes i ensenyaments de Galè, i la més moderna, que s'obria als fonaments més raonables.⁶ Aquesta qüestió, juntament amb la polèmica que els dominics mantenien respecte al culte de Ramon Llull,⁷ expliquen també l'engrescament que enrevoltà el fet que el poble acudís a la intercessió del Beat per assolir els remeis que necessitava per a solucionar tantes desgràcies.

⁵ La *Sentencia Definitiva* és una declaració formal del culte immemorial a Ramon Llull. Havia estat sol·licitada per dos frares franciscans –fra Pere Antoni Riera i fra Francesc Vic de Superna– designats per la Causa Pia Lul·liana com a postuladors de la causa del Beat. La *Sentencia Definitiva* afirmava que el culte a Ramon Llull tenia més de cent anys quan es publicà la butlla papal *Coelestis Hierusalem* de 1634 i per tant estava exempt del contingut de l'esmentat document que requeria el culte centenari per no ésser suspès pel bisbe corresponent.

⁶ Cristòfol Serra escrigué *Hippocratico-Gallenico lul·listicas theses* on defensava la primera opinió que comptava amb el suport de Llull; però el Col·legi de la Universitat mallorquina es posà de part de la concepció moderna de la medicina. Andreu Oliver a les obres *Propugnacula* (1642) i *Judicium* (1752) defensà a Serra, mentre que Joan Mas a la *Disertación Medico-Práctica*, amb el suport de Jeroní Palou, *Aprobación apologética* (1742), féu costat a l'actitud del Col·legi de Medicina.

⁷ Veg. Miquel Ferrer i Flórez, «Culte a Ramon Llull: Discòrdies i controvèrsies», *SZ* 41 (2001), pp. 65-89.

2.2 - *Avalots i incidències del culte a Ramon Llull el 1750*

2.2.1 - Inici de la qüestió

L'entrada a l'any de 1750 es mostrava gairebé ombrívola després de la sequera dels darrers temps i com a les acaballes del desembre plogués tres dies seguits, es decidí celebrar un *Te Deum* d'agraïment a Déu per l'esperada pluja que segons l'opinió del poble era deguda al valiment del Beat Ramon, després que fos acabada la novena realitzada sol·licitant la gràcia de l'aigua.

La iniciativa cregué que l'acte havia de tenir lloc a l'església de Sant Francesc d'Assís i per realçar-lo dignament es convidà tots els ordes religiosos de la ciutat.⁸ No hi acudiren els dominics i en esser requerit el P. Prior d'aquesta comunitat per quina raó no hi acudí la comunitat dels frares predicadors, manifestà que el P. General del seu orde havia prohibit l'assistència a qualsevol funció «que no fuera de Santo continuado en el Catálogo de los Santos»⁹ i advertí al Mestre de Cerimònies i Missatger que ho feia jurídicament i que així ho comunicàs a l'Ajuntament de la Ciutat. Aquest respongué que el cant del *Te Deum* es celebraria el dia 24 de gener, vigília de la festa del Beat, que era el dia 25 i que es cantaria l'antífona i oració corresponent com sempre s'havia fet, puix quan el bisbe de Mallorca Fr. Benet Pañelles i Escardó (1730-1744) beneí el retaule de l'altar major on figura la imatge del Beat, cantà l'oració esmentada dirigida al Beat, el que és prova del culte immemorial al Beat Ramon Llull.

El P. Prior contestà acudint personalment a l'Ajuntament per a reiterar que els dominics no hi anirien. Aleshores es comentà que els catedràtics dominics de la Universitat¹⁰ eren presents sempre a les festes del Beat i quan el P. Prior se n'enterà, exposà que una cosa era que hi assistissin com a particulars i l'altra era formant la comunitat. Tal resposta, tan recercada com poc convincent, originà curiosos comentaris envers el P. Prior com diu la font: «Graciosa pero ridícula pareció á todos los Señores del Ayuntamiento la presición (sic) metafísica del P. Prior, quienes le despidieron con decirle que el precepto que obliga á todos á *ningun* particular exceptua.»¹¹

⁸ El text menciona dominics, minors observants, carmelites, agustins, trinitaris, mercenaris i mínims, però no cita els jesuïtes, encara que després diu: «con grandísimo gusto asistieron todos menos, los PP Dominicos» (p. 2)

⁹ *Extracto y verídica información...* p. 2-3.

¹⁰ El P. Prior n'era un d'ells.

¹¹ *Extracto y verídica información...* p. 5-6

L'acte, és a dir, el cant del *Te Deum* se celebrà i l'absència dels dominics fou mal vista pel poble, que cregué que els enemics del culte al Beat eren precisament ells mateixos. L'escàndol s'engrandí quan es va saber que el P. M. Figuerola havia denunciat a Roma tota una sèrie de fets¹² que resultaven contraris al culte immemorial al Beat i, sobretot, perquè una gran part de la població estava ben convençuda que per la seva intercessió hi havia hagut nombroses curacions, considerades miraculoses, de l'epidèmia de calentures¹³ que malmenava la ciutat.

2.2.2 - L'encrepament

La ciutat i l'Ajuntament se sentiren tan ofesos que decidiren dur a terme una gestió eficaç per a reparar l'ultratge experimentat, puix que es pensava que «era más que el que se hizo el año 1699 quando ciertos hijos de perdición desquartaron maliciosamente su simulacro», és a dir, la seva imatge.¹⁴ L'ànima d'aquesta actitud fou D. Joan de Torella, Protector Diputat de la Causa Pia¹⁵ i Regidor de l'Ajuntament, el qual el dia 26 de gener féu veure a l'Ajuntament que el tal fet podia servir «de grandísimo inconveniente para la confirmación del culto inmemorial que se pretende».¹⁶ L'Ajuntament es va commoure i és curiós enterar-se de la seva reacció:

Reflexionada con toda madurez la materia los Sres. Regidores y Síndicos forenses acordaron de conformidad que se practicasen todos los medios proporcionados para conseguir la correspondiente satisfacción del patente agravio que havia hecho el P. Prior y Convento de Sto. Domingo al culto inmemorial en que se halla el B. Raymundo Lulio, y á la Ciudad misma, por la respuesta que el dicho P. Prior havia dado; y desde luego resolvieron pasar recado al Rector de la Universidad Literaria para que se sirviese mandar fijar carteles para provision de las cátedras que se hallaban vacantes ó actualmente regentaban los P.P. Dominicos sin que éstos pudiesen ser admitidos a concurso alguno y que se acudiese a donde conviniera para que fuesen excluidos de las cátedras de la fundación de Riera anexas á la Universidad, y son de provisión de dicho convento, y que en adelante no asistiese la Ciudad en (a) ninguna función que se hiciese en el convento de Sto. Domingo ni en otra parte en que predicase, oficiase o hiciese función alguna religioso de dicho convento, que se cerrase su escuela de Gramática y se proveyese la de Retórica a

¹² El text diu: «que había escrito á su Asistente de la Minerva». La *Minerva* potser era un centre d'estudis superiors que depenia de l'Orde dels Predicadors a la ciutat de Roma.

¹³ El text afirma: «pútridas y mortales calenturas» (*Extracto y verídica información...* p.7).

¹⁴ *Extracto y verídica información...* p. 7.

¹⁵ Institució creada a partir de 1610 per defensar i promoure la canonització de Ramon Llull.

¹⁶ *EVV*, p. 8

otro, si era posible; que se presentase pedimento al Muy Ilustre Señor vicario General Gobernador para conseguir el desagravio correspondiente para que se sirviese mandar dar satisfacción al agravio hecho al B. Raymundo Lulio, y a su culto inmemorial, y al mismo tiempo se acudiese al Rvdo. P. General Dominico haciéndole presente dicho agravio y la ofensa hecha a la Ciudad, y para que todo lo referido se ejecutare y cumpliese se nombraron los Sres. Regidores Dn. Mateo Zanglada y D. Juan Torrella, y los Síndicos Forense se nombraron uno al otro ad invicem [és a dir alternativament].¹⁷

Conseqüentment convocà una reunió d'experts integrada per 14 teòlegs i 3 lletrats, els quals acordaren sol·licitar que el P. Prior dels Dominics mostràs l'ordre del P. General, a més de l'acord remès el Consell respecte a l'assistència al *Te Deum* (aleshores ja cantat) si no s'anomenava el Beat Ramon Llull. Això es féu el 28 de gener i fou comunicat al dia següent. L'endemà –el 30–, el Prior exposà a l'Ajuntament que dos anys abans a 1748, ja els dominics no acudiren al *Te Deum* celebrat a Sant Francesc de Paula i així llavors ho anunciaren al Bisbe de la diòcesi. Quant a mostrar les ordres rebudes contestà «que no podia ni debía hacerlo».¹⁸

Davant els dubtes sobre l'actitud dels dominics, els regidors decidiren continuar les gestions, ja que es recordaven que abans els dominics en presència del Bisbe testificaren a favor del culte immemorial del Beat i que, quan se celebrà el *Te Deum* a Sant Francesc de Paula el 1748, no hi assistiren.¹⁹ Continua el diàleg entre els representants de la Ciutat i els dominics i s'arribà a l'acord que aquests últims donarien una satisfacció a la Ciutat. I així ho feren presentant el 2 de març un escrit que segons diu la font:

espresaban [els dominics] no haver pretendido faltar a la tan debida atención a la Muy Ilustre Ciudad, ni menos oponerse al culto y veneración inmemorial que (le) tiene el [sic] la Isla de Mallorca el B. Raymundo Lulio, y que si era el gusto de ella escribir al Rvdo. P. General solicitando la licencia y permiso para la asistencia y publica obtención del culto.²⁰

¹⁷ *EVI*, pp. 8-10

¹⁸ *EVI*, p.12.

¹⁹ No obstant això, no queda clar si no hi assistiren perquè no hi foren convidats. Diu així el text: «y que en ocasión que en San Francisco de Paula se cantó en honrra suia (sic) el *Te Deum* ni asistieron ni se conbidaron los religiosos» *EVI* p. 12.

²⁰ *EVI*, p. 13.

Aleshores l'Ajuntament acordà escriure al P. General de l'Orde dels Predicadors, referint-li

lo ocurrido, como y también lo sentido que se hallaba el Ayuntamiento del desayre [sic] hecho al mismo, y los vivos deseos que tiene de que se confirme y declare el culto inmemorial del B. Raydo. Lulio, y de que se de al Ayuntamiento la correspondiente satisfacción, como que mande a los Religiosos Dominicos tributen públicamente el culto de dicho B. Raymundo así como la practican las demas Comunidades Seculares y Regulares y el Reyno todo advirtiend que se formase la carta con los términos más vivos y expresivos de sentimiento.²¹

També es comunicà al P. Provincial de Sant Francesc, que era el postulator de la causa a Roma, que visitàs al P. General dels dominics, entregant-li la carta. Aquest complí l'encàrrec; la llegí, però no la hi contestà. El franciscà hi tornà al dia següent, pero el P. General de Sant Domingo feia la torniola i no li contestava; a la fi li va dir

que no podía dexar de seguir las pisadas de sus Predecesores, que se prosiguiese la causa, que quando el Bto. Raymundo Lulio sería beatificado no dexarian de darle culto los dominicos.

El franciscà li va constestar que no dubtava que així ho farian, «pero que entonces habría ya muy poco que agradecer».²²

2.2.3 - La qüestió de les càtedres

Quan l'Ajuntament s'assabentà de la contestació del General dels dominics, que fou el 30 d'abril, determinà posar en pràctica el que ja s'havia acordat,²³ que era no assistir corporativament allà on hi actués un dominic, anul·lar l'encàrrec de predicar la quaresma a la Seu als dominics i encara anul·lar altres sermons que els havien encomanat. Això es féu públic el dos de maig i el Capítol de la Seu donà suport a aquestes mesures i l'Ajuntament li agrai la seva actitud.

El problema es va anant aombrant, ja que el mateix 2 de maig l'Ajuntament revocà el nomenament dels pares dominics que eren substituïts a les càtedres de la Universitat, i ordenà que en un termini de tres dies havien de mostrar el permís

²¹ *EVZ*, pp. 13-14.

²² *EVZ*, p. 14.

²³ L'acord s'havia pres el 20 de gener anterior i dos diputats votaren en contra, puix que no creien convenient adoptar tal posició.

que poguessin tenir per a gaudir de l'autorització per mantenir Escola de Gramàtica. El Prior dominic no es va retre i respectant l'actitud de l'Ajuntament contestà que els pares dominics anirien a la Universitat si els altres hi continuaven assistint i respecte a l'Escola de Gramàtica afirmà que «usaría de su derecho».²⁴ Més encara. Decidiren acudir a la Reial Audiència, ja que sabien que aquesta institució sovint adoptava una actitud contrària a la de l'Ajuntament (vid. DOCUMENT 2). Així la Reial Audiència prohibí a l'Ajuntament decidir sobre aquesta qüestió sota una pena de 500 ll. a cada un dels regidors i altres 500 al Batle major; al mateix temps que s'ordenava no executar l'acord pres, i que l'Ajuntament, en tot cas, havia de comunicar els motius de la queixa haguda i que l'Audiència ja determinaria.

Aleshores, el 7 de maig l'Ajuntament acordà dirigir-se a la Reial Audiència mitjançant un memorial en què es rebutjaven les afirmacions inserides en el document remès pels dominics a la Reial Audiència, concretament: que els diputats no acudiren al Capítol per a agreujar el conflicte, sinó per a donar-li

las gracias de la atención que havia usado de acompañar a la Ciudad y Síndicos mostrandose tan zeloso de su honor y del culto a su Santo Patricio el Dr. Iluminado;²⁵ que las providencias que supone y nota de sediciosas, tumultuosas y causativas de escandalos pasaban más allá de quiméricas.²⁶ (vid. DOCUMENTO 3)

També se suplicava que fossin suprimides certes expressions del Memorial i que això últim fos certificat per l'advocat i el procurador. Aquest memorial de l'Ajuntament i encara altres que després va enviar, no foren contestats per la Reial Audiència, la qual sí que respongué a l'escrit dels dominics, i aquests i els alumnes de les seves escoles ho celebraren amb gran goig. A l'exhortació dirigida als batles, regidors i rectors s'estipulava que es començàs una tercera novena al Beat, de manera que el dia 5, que era diumenge, es resàs la *Sagrada Corona*²⁷ en honor de la Verge Immaculada. Segons el document que comentam, els enemics del Beat Ramon Llull, els rivals –els *émulos* com els anomena textualment– organitzaren altres rogatives, perquè si plugués, la benèfica pluja no fos atribuïda a la intercessió del Beat.

²⁴ *EVI*, p. 17.

²⁵ *EVI*, p. 20.

²⁶ Segons l'Ajuntament eren exhortacions a regidors i rectors amb el fi que se celebràs una novena al Beat Ramon Llull per agrair-li les pluges. El mateix sentit tenien les invitacions cursades als cavallers de la Ciutat.

²⁷ La *Sagrada Corona* és una oració semblant al *Sant Rosari* que fou propagada pels frares franciscans. Consta de set misteris, en lloc dels cinc que integren una de les quatre parts que té el rosari.

Per a un aclariment dels fets consignam una resumida cronologia dels esdeveniments:

26 d'abril: El Vicari General Seu Vacant,²⁸ per simpatia a la causa dels dominics, o perquè no es va voler comprometre en les lluites i discòrdies entre lul·listes i antilul·listes, autoritzà una rogativa perquè acabàs la sequera; i així s'organitzà una processó on es portava la imatge de Crist crucificat que es venerava a la parròquia de Santa Creu de Palma. Es disposava que durant set dies consecutius les comunitats de la Ciutat acudissin a l'esmentada església per fer les oracions corresponents mitjançant processons diàries.

27 d'abril: S'inicia la tercera novena al Beat Ramon Llull.

1 de maig: Es devia resar la Corona de Sant Francesc pels carrers de la Ciutat. El mateix dia el Vicari General ordenà que els pares trinitaris duguessin la imatge de N^a S^a dels Dolors en processó pública amb el mateix fi, a la vegada que s'ordenaren diverses pregàries a altres bandes.

6 de maig: Havent ja començat la novena al Beat, en aquest dia caigueren ja copioses pluges que en algunes localitats duraren 12 hores seguides. Diu la font:²⁹ «una general (lluvia) tan pausada y sosegada, como suele ser la agua en medio de Invierno, ó como había sido la de Enero. Decían no haver llovido agua sino espigas de trigo y cevada.»

Lògicament la població es dividí en opinons diverses sobre quin era l'intercessor que havia obtingut del cel la gràcia de l'aigua; però allà on sols s'havia implorat a la Immaculada Concepció de Maria no hi hagué dubte de cap mena que era la Mare de Déu la que havia aconseguit l'ansiada pluja. El relat que comentam fa notar que, seguint l'opinió del minorita Lanio, si una gràcia ha estat obtinguda mitjançant la intercessió de Crist i Maria a més d'algun sant, es pot atribuir també a aquest la concessió del favor.

D'acord amb el que s'ha dit, la Ciutat decidí agrair tal fet amb el cant d'un *Te Deum* que es cantà l'últim dia de la setmana, que era el 5 de maig, davant el

²⁸ D. Josep de Cepeda i Castro fou bisbe de Mallorca des de 1744 a 1749 i declarà que el culte al Beat Ramon Llull era ortodox i que no estava inclòs en el decret del papa Urbà VIII; però el successor, D. Llorenç Despuig i Cotoner no fou anomenat bisbe de Mallorca fins a 1750 i no arribà a l'illa fins al desembre d'aquest mateix any.

²⁹ *EV*, ff. 24-25.

sepulcre del Beat, i que el rés de la Corona, que estava previst fer el diumenge dia 1 de maig i no se celebrà perquè concidí amb altres rogatives, es realitzà el dia 10, acte al qual es convidà la noblesa mallorquina i la *forastera*.³⁰ Però abans succeí un fet lamentable, puix que els frares dominics s'assabentaren que la Reial Audiència havia dictat veredicte a favor seu i en contra, per tant, dels regidors de la Ciutat. Decidiren expressar la seva satisfacció d'una forma estrepitosa i sens dubte poc política, i diu l'anònim relator, autor de la font històrica que comentam, «que ivan tan ufanos como si huvieran ganado la victoria de Lepanto» i al mateix temps prohibiren als seus alumnes que cridassin «Viva Raymundo» i sembla que aquesta actitud fou encoratjada pel Vicari General Seu Vacant. De més a més, encara propagaren que el Beat Ramon Llull era heretge i mostraren als oficials que havien convidat per a assistir a la processó del Rosari el catàleg d'Eymerich, on es consignava que efectivament era així. Sembla que els pares dominics es molestaren particularment pels crits que el poble proferia de «Viva Raymundo» i per l'entusiasme que mostrava vers les glòries i virtuts del Beat. Diu l'anònim autor de la font que l'actuació dels pares predicadors resultava certament escandalosa, talment com els insults que els estudiants dirigien al Beat i per això, quan es produïen i ells hi eren presents, procuraven tenir testimonis d'aquests actes i quant als manifestants, «les hacian meter en la carcel».³¹ Per la seva part, el Regent de la Reial Audiència i el Governador Eclesiàstic Seu Vacant sol·licitaren mesures favorables a les seves tesis, al·legant que l'expressió «Viva Raymundo» era sediciosa i encara injuriant. Tenint el suport dels algutzirs i altres elements denunciadors que el document o la font anomena *nuncios*, s'inicià una repressió de la qual en foren víctimes diverses persones que defensaven la causa lul·liana, com un clergue notari apostòlic que havia cridat «Viva Raymundo» un altre clergue de la catedral, que fou acusat d'haver donat un *doblero*³² a un al·lot, perquè cridàs «Viva Raymundo», i que fou empresonat juntament amb un altre clergue també de la Seu que havia fet el mateix i fins i tot les amenaces arribaren a un escolà per la mateixa raó. Davant tots aquests atropellaments, el Capítol de la Seu es dirigí al Governador Eclesiàstic per a inquirir la causa per la qual havien estat empresonats els dos clergues amb l'objecte de defensar-los, al·legant que si havien obrat malament fossin castigats; però el Governador Eclesiàstic sols contestà dient que els motius de l'empresonament eren justs.

³⁰ *EVI*, f. 27.

³¹ *EVI* p. 28.

³² Era una moneda mallorquina, pròpia del segle XVIII. El seu valor era un poc inferior a 4 maravedissos castellans.

Finalment, el dia 10 de maig se celebrà la processó resant la Corona i hi acudiren 2.130 persones³³ amb ciris encesos. Hi assistiren el Capítol Eclesiàstic, la noblesa i els elements representatius. La nota discordant fou la presència d'alguns soldats a llocs determinats que agafaren, empresonant-los, als que cridaven «Viva Raymundo»; endemés sembla que dos oficials maltractaren dos sacerdots i feriren un diaca. Jamai no es va saber qui havia donat l'ordre, però les sospites caigueren sobre el Regent de la Reial Audiència «causa por la mayor parte de todos los alborotos»; altres pensaven que era el Tinent del Rei. Diu el relator: «No pienso que alguno huviese ni aun siquiera aconsejado la sacrilega osadía de prender á los eclesiásticos».³⁴

El comandant General era en aquell any D. Gaspar de Gagigal de la Vega i comunicà oficialment que ell no havia donat tal ordre; l'únic que havia disposat, a sol·licitud del Regent de la Reial Audiència, era que hi hagués alguns grups de soldats que garantissin possibles disturbis. L'autor de la relació històrica acaba amb una frase curiosa: «Quien alteró estas órdenes no me toca averiguarlo».³⁵

Això no obstant, la qüestió principal –tot el referent a les càtedres de la Universitat– no s'havia resolt. El dia 11, que era el sendemà, el Rector de la Universitat reuní els diversos claustres de professors i insistí en la necessitat de conservar la pau entre tots ells. Llavors procedí a la lectura de l'article 25 de la Constitució de l'entitat, que mana observar el culte al *Dr. Iluminado y Martir de Jesucristo el Bto. Raymundo Lulio* i demanà concretament al Prior de Sant Domingo, que era catedràtic de la Universitat, si realment havia presentat el famós *Memorial*, origen de tantes discòrdies, a la Reial Audiència. Fr. Guillem Reynés, que així s'anomenava i que regentava la càtedra de Teologia, contestà afirmativament, que ho havia fet com a Prior, no com a catedràtic. L'expulsió dels catedràtics dominics del centre fou immediata i el claustre continuà reunit i no se sap què succeí. Diu el cronista: «de lo que se trató después no se sabe por estar cerrado con juramento baxo la llave del silencio».³⁶

El Governador Eclesiàstic Seu Vacant, que estava considerat com un element parcial a favor de la posició dels dominics en aquest assumpte i que tothom així ho pensava, «renunció expontaneamente sus derechos quanto á anexos y connexos».³⁷ Aleshores, el Capítol Eclesiàstic elegí el canonge D. Joan Ferrer com

³³ L'any 1750 Palma tenia una població de 33.121 habitants.

³⁴ *EVI* p. 32.

³⁵ *EVI* p. 32.

³⁶ *EVI* p. 34.

³⁷ *EVI* p. 34

a vicari general per a la qüestió referida al culte del Beat, i així esbrinà que alguns estudiants de Sant Domingo havien dit paraules malsonants i blasfemes contra la veneració i culte del Beat. Comptant amb el beneplàcit del Capítol, el canonge Ferrer ordenà publicar a totes les parròquies el monitori que l'Ilm. Sr. Don Pedro de Alagón, Arquebisbe-bisbe de Mallorca, havia donat a conèixer l'any 1699 i també la sentència jurídica respecte al culte immemorial al Beat que l'any anterior havia manifestat D. Josef Antonio de Zepeda, que era el bisbe de Mallorca.

L'Orde de Predicadors intentà reunir el Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició, pensant que aquest era el que tenia jurisdicció sobre la publicació del monitori abans al·ludit. El Capítol no hi va estar conforme i designà una Junta de teòlegs que, reunida a la Sala Capitular el dia 17 de maig, li donà la raó.

En resum, la discòrdia es fonamentava en el fet que el poble creia que la vinguda de les pluges era deguda a la intercessió del Beat Ramon Llull, mentre que els dominics ho negaven.³⁸ La caparrudesa d'aquests últims i el favor del Regent de la Reial Audiència de què gaudiren, encoratjaren la desavinença. Fins i tot els dominics intentaren posar del seu costat el nou capità general interí segons el suggeriment del mateix Regent, i per això oferiren el seu estatge a la finca de Son Cigala que era seva i estava a prop de Palma. Malgrat això, l'autor anònim diu quan acaba la seva relació: «pero la mucha justificación, que según sabemos, tiene este Señor no se debe aguardar otra cosa sino que favorecerá la piedad, la Religión, la justicia y la verdad.»

Les discussions i lluites continuaren i foren freqüents els insults a la imatge i al culte del Beat. En el mes de juny es rompé una estàtua del Beat i començaren a aparèixer pasquins i escrits en contra i a favor de Llull. Es decidí celebrar una festa en honor del Beat i els dominics adornaren part del seu convent. Poc després reberen la visita del Regent de la Reial Audiència que els donà a conèixer una orde rebuda del Consell de Ministres de Madrid, on s'ordenava retornar-los els honors i satisfaccions.

Fins i tot es veu que els dominics es defensaren mitjançant un manuscrit anònim intitulat *La verdad sin rebozo* i això caigué malament als defensors del culte del Beat. Aleshores el P. Mariano Bordoy O.M.C. elaborà una llarga defensa i a la vegada impugnació del manuscrit esmentat que titulà *Respuesta a un manuscrito anónimo intitulado por su autor «La verdad sin rebozo», en que se pretende defender el hecho de los PP Dominicos de Palma en no haber querido asistir a los cultos públicos en honor del B. Ramon Llull en el año 1750*. Es tracta d'un escrit molt llarg, puix que comprèn 739 planes en foli, on s'efectua

³⁸ L'autor qualifica d'ingritud la postura dels dominics.

una refutació de totes les raons manifestades pels dominics intentant explicar i justificar la no-assistència al cant del famós *Te Deum*. El P. Mariano Bordoy ho fa d'una manera particular a base de la còpia de 185 texts que considera discutibles i que rebutja a través de «respuestas». Per a donar més força als seus arguments, afegeix la còpia de quatre escrits titulats així:

1 - *Advertido entendimiento y ultima voluntad. Satisfacción, que da el Prelado Fr. Juan de Ribas, Religioso (aunque indigno) del habito del Glorioso Patriarca Santo Domingo de Guzman. Con licencia de sus superiores. Impreso en Torino, por los Herederos de Juan Domenico. torino [sic] año de 1664.* L'escrit omple els folis 654-664.

2 - *Informe del Inquisidor de los Reynos de Aragón, Valencia y Mallorca.* [en llatí i castellà]. Comprèn els folis 666-670.

3 - *Informe Del Arzobispo de Tarragona.* Comprèn els folis 670-719.

4 - *Gregorio Obispo Siervo de los Siervos de Dios.* Folis 720-733.

Creiem de vertader interès conèixer alguns detalls de l'obra i per això publicam l'exordi o introducció de l'obra (vid. DOCUMENT 4), però el mateix autor decidí fer una defensa de caire més popular i per això escrigué l'obra titulada *Conversación que tuvieron el Bayle, Escribano y Barbero de cierta villa de Mallorca*, que comprèn els folis 739-810. Els primers (folis 739-742) constitueixen també una espècie de pròleg o introducció on explica en què consisteix l'obra. Es tracta d'una amigable conversació que tenen el *Bayle, el Escribano y el Barbero* referida al problema ocasionat per l'animadversió que els antil·listes tenien respecte del culte del Beat Ramon Llull. També aquí hi apareix una introducció que publicam on es veu el caràcter de l'obra, acompanyada d'un reduït fragment d'ella perquè el lector s'adoni clarament del seu contingut (vid. DOCUMENT 5).

I encara els anys següents va redactar una defensa de Ramon Llull a una altra obra també inclosa en el mateix manuscrit titulada *Respuesta al P. Bartolomé Fornés... sobre un papel intitulado «Fiel noticia de la verdad de la alquimia practicada por el Dr. Iluminado Ramon Llull»* que apareix als folis 811-877. L'obra s'inicia amb les paraules següents: «Respuesta del P. Fr. Mariano Bordoy Religioso de N^a S^a del Carmen de antigua y regular observancia, al Rdo. P. F. Bartholome Fornés de la Serafica Orden». A continuació escriu una introducció on explica les raons per les quals ha escrit el seu llibre. Les tres obres manifesten de forma clara no sols les conseqüències dels successos de 1750, sinó encara la polèmica posterior.

Això no obstant, i davant l'actitud tancada dels dominics, el 1752 es començà la provisió de les càtedres vacants, si bé el 1758 varen ésser reconeguts els drets

que els dominics hi tenien. Amb tot això s'entra de ple en les extraordinàries discòrdies que omplen tot el final del segle XVIII que culminen en l'actuació del bisbe Juan Díaz de la Guerra.³⁹

Miquel Ferrer i Flórez

Apèndix de documents

Document 1

Extracto y minuta del culto del Bto. Raydo. Lullio Martir de la 3ª Orden de San Franco.

Culto del Bto. Raymo. Lullio

Padecio martirio en Bugia en el año 1315 milagrosamente, fue llevado desde Bugía á Mallorca. Por el portento de la inmovilidad de la barca, sin embargo del viento favorable partisipada la noticia á la Ciudad, salio esta en posesion solemnissima con el Obispo Cleresia toda assí secular, como regular General, de la Isla, Jurados, Nobleza y Pueblo. Entraron desde Portopí por la Ciudad, y sacando de las casas los enfermos á las puertas de las mismas milagrosamente curavan al transitar las reliquias.

Consta del Proseso 1612.

Disponiendo la Ciudad ser enterrado su cadaver en Santa Eulalia por traer á allá su sepulcro los mayores del Bto. no pudieron adelantar un passo hasta que reschasaron enterrarle en el Conto. de Sn Franco. de quien era hijo Terciario // Así (?) Magín Pou Rector de Sta. Eulalia in Processo 1612.

No fue depositado baxo de tierra sino dentro de la Sacristia en el lugar en donde tenia las reliquias de Stos. dicho Convento.

Respetaron las llamas de un incendio, que acontecio en dicha Sacristia (tan voraz que reduxo a cal las mismas piedras) No solo las reliquias del Sto. Mr. sino haun la cerca de madera en donde estaba depositado.

Fue trasladado despues á la Iglesia en lugar eminente como afirman treze testimonios en el proseso de 1612 y aun muchos otros Autores como son ___ Escolano, Zepeda, Gonsaga ect. En estos dos puestos estuvo venerado como santo 133 años.

³⁹ Es pot consultar per aquesta qüestió el nostre estudi : *Culte a Ramon llull: Discòrdies i controvèrsies*. SL 41 (2001) 65-89.

En 1448 fue trasladado día 22 junio con identissima pompa, y fiesta, con asistencia del Lugar Teniente del Sr. Rey, Jurados, ect. Estuvo expuesto en la Iglesia, y todos los enfermos que pudieron tocar sus reliquias sanaron de sus dolencias.

En este mismo año empesaron las anuales fiestas dice el canonigo Bennasar en su memorial impreso, y perseveraron hasta hoy.

Sus Ymagenes se pintan con corona, y laureolas desde su entierro hasta ahora en toda la Ysla como consta del proreso compulsarial de 1713 // sobre la revision de muchos que consta del mismo proreso, y de otras que se veneran en todo el Reyno.

Las reliquias de sus Quixadas se veneran desde el tiempo de su entierro (?) y desde el mismo tiempo son llevadas por devosion á las casas de los enfermos dice Escolano.

En el año 1513 Los jurados de Mallorca escriben al Cardenal Cisneros que las Quixadas hacian muchos milagros.

Como Santo lo venera Fernando el Catolico como consta por instrumento 21. Febrero 1503.

Por otro instrumento Doña Beatriz de Pinós 23 noviembre (?) 1478 le llama Santo.

Fundase un beneficio en honor de su santidad del Bto. Raymundo en el año 1489. Le llaman con el mismo titulo de Santo.

Así mismo es venerado como bienaventurado como consta de instrumento por los Jurados de Mallorca en 1492 y en otro en 9 enero 1499. y del libro del grande, y general Consejo consta lo mismo en el 1499.

En un certamen poetico 15 Junio 1502. en la Yglesia de San Francisco de Palma de Mallorca en presencia del Virrey Obispo auxiliar, Inquisidor, Jurados y demas Magistrados, le dan el onor con titulos de *Beato Glorioso* ect.

En carta de los Jurados de Mallorca 8 julio 1513 y escrita espusieron al Cardenal Gimenez de Cisneros llaman: llamanlo // Bienaventurado, y concluyen dicha carta disiendo, que sus reliquias hacen muchos milagros.

De otra carta del Archivo de la Cathedral en 1507. Y de otra escritura del canonigo Gabriel Declapez 1460. consta del titulo de Bienaventurado.

Así mismo consta del titulo de Sto. Bto. Martir y Bienaventurado de varios autores del Maestro Seguí impreso en Sevilla, y escrita en el año 1500.

De los Sentenciarios, y procalios (?) impresos en Venecia 1507. vide sus Prologos.

Carlos Brosilio impreso en Paris 1514. y finalmente desde 1491 hasta 1750. en todos los siglos envcontrarás Authores que imprimieron sus libros con sus respetivas licencias en varias partes de la Europa, en cuyos libros encontrarás dicho Beato Raymundo con titulos de Bto. Sto. Mir. Glrso. Sor., y Milagrero ect. como es de ver en el proresso compulsorial á fol 95. usque ad fol 100.

Así mismo con título de Bto. Mir., presentan dos memoriales al Papa en 1689. y otro del mismo tenor al tribunal de la Sta. Ynquisición de Roma.

Obispos que veneran á Nuestro. Bto. con títulos de culto y al Illmo. ___ Consejo en las Chronicas Seraficas.

El Illmo. Alagon lo llama Bto. en 16. Septiembre (?) 1697.

El maestro Santander en 1636 insta (?) pro casu excepto el culto del Bto. Rayndo., y para observancia // de la Bula de Urbano VIII manda quitar varios cultos especialmente con intima que hizo á la Ciudad, y a la Cathedral no se celebrase fiesta concede al Santo de los Santos Martires Cabrit y Bassa como consta del Archivo de la Ciudad conservando el culto del Beato Raymundo.

El Illmo Dn. Fr. Simon Bauzá del Orden de Predicadores Obispo de Mallorca hizo referir el proseso para su canonizacion en 1612.

El Illmo. Bellarmino Obispo y Cardenal en 1612 defiende su culto doctrina y santidad.

El Ilmo. Dn. Fr. Francisco Gonzaga Obispo de Mantua en el tomo de origine ordinis minorum impreso en Roma 1517 refiere su culto con título de Bto.

Arnaldo Albarino Obispo de París (?) en su tomo impr. 1534 defiende su culto; y santidad, fue este Obispo Ynquisidor de Mallorca consultor ante el Rey Enrique VIII y Adriano VI.

El Illmo. Turricremata siendo Ynquisidor General de España depuso un ministro de su empleo favoreciendo con este castigo la santidad del Bto. Raymundo en 148...(?).

Todos los obispos de Mallorca han asistido a las fiestas que anualmente de tiempo immemorial se celebran al Bto. Raymundo.

Dn. Pedro de Alagon como delegado de Clemente X en las constituciones de la Universidad da título de Bto. á Nuestro Raymundo. 1627

El Illmo. Sr. dn Josef Antonio de Zepeda concluido el proseso super cultu immemoriabili dió sentencia // definitiva de casu excepto en el 1 de Dbre. 1749.

El Illmo. Ermengaudi del Orden de Predicadores Obispo del Castillo (?), da sentencia definitiva á favor del Bto. Raymundo contra la Bula de Clemente XI dandola por supuesta, fingida, subrepticia y falsa á 19 Mayo 1386 sobre de la qual Bula se fundan todos los emulos contra la Santidad de Nuestro Bto.

Consta del prosesso 1612. en fol 67 que Leon X otorgo officio, y rezo al Bto. Raymundo.

Benedicto XIV. 16 Marzo 1750 y en 21 ___ del mismo año, y en 3 Marzo 1753 y en 28 ___ de 1753. le llama Siervo de Dios, Bto. y Martir como es de ver en tres decretos y en el num. 4 de sus Bullarios.

En el 1727. que canonizaron San Francisco Solano, y S. Jayme de la Marca en presencia de Bened. XIII defendieron unas conclusiones en Araceli, en cuya lamina pusieron la 7 escuelas franciscanas como siete columnas que sustentavan la Yglesia de San Juan de Letran, entre las quales esta el Bto. Raymundo con título de Principe de la Escuela Luliana.

Finalmente muchos Reyes han favorecido a Raymundo por su santidad, y Siencia , como son el Rey Dn. Pedro el IV. 1369.

El Rey Dn. Martin en un privilegio 28 setiembre (?) 1399.

Dn. Alfonso el V en 15 enero 1425 y del mismo 26 Enero 1449 //

Dn. Juan el II septiembre (?) 1478.

Dn. Fernando el Catholico en 31 Agosto 1483. del mismo á 7 Enero en 1500. y del mismo en 21 Febrero 1503.

Y finalmente vide en el P. Custurer Felipe el Hermoso, Jayme II de Aragon, Jayme II de Mallorca Juan I Carlos V. Felipe II. Felipe III Felipe IV á fol. 337. al 363.

Prueba finalmente de la antigüedad del culto del Bto. Raydo. en la elevacion de su sepulchro de mas de 395. años con corona de reyes, su Ymagen, con velas encendidas presentadas tablillas de antiquisima pintura, y votos de plata, oro cera, que se ven en su sepulchro colgadas haviendose continuamente desde el año 1448. hasta ahora un sinnumero por gracia que piensan por su intercession haver recibido sus devotos.

Lamparas de plata muchas, y una entre ellas distingue por su labor de las otras la antigüedad, pues afirman los testigos de officio en el proseso compulsorial á fol 77. ad 79. que es la mas antigua que ayan visto dorada que siempre arde y esta baxa para comodidad de sus devotos, para poder servirse de su aceyte como delirio (?) para remedio universal de todas sus dolencias, y enfermedades, como consta por la // experiencia, y del proseso que formó el Illmo. Zepeda, y concluyó en 1749.

De ningun otro Sto. Canonizado se hazen tantas fiestas assi anuales como votivas, como de Ntro. Bto. Raydo. no solo en la Ciudad, sino en las Yglesias de todo el Reyno.

Se han fundado Beneficios Capellanias, Misas en honor de Ntro. Bto. como consta del proseso original de 1749. y en muchas mandas pias mandan sus devotos celebrarse Misas en sus Capillas, y Altares, en honor de Ntro. Bto. y sufragio de sus animas.

FONT: AMP, L N. 2004 / 24.

Document 2

Memorial remitido remitido por los dominicos de Palma al Regente de la Real Audiencia

Exmo. Sor. = Rafel Alomar en nombre del Real Convento de Santo Domingo, digo que he tenido noticia extrajudicial que los Regidores de la Ciudad han re-

suelto enbiar dos Diputados al Cabildo Eclesiastico exortandole á que acompañe la Ciudad en pedir á todas las Comunidades asi Seculares como Regulares, que se abstengan de concurrir con los dominicos, ó, á las funciones de ellos, y les separen de las propias, cuya providencia y ordenes que está actualmente meditando la Ciudad son sediciosos y tumultuarios, y no pueden menos que ocasionar gravisimos escandalos perjudiciales á la publica tranquilidad del Reyno, en cuya atencion - Suplico á V.E. se sirva mandar á los Regidores de la Ciudad baxo las penas á V.E. bien vistas que ni por si ni por sus Diputados pasen á hazer al Cabildo Eclesiastico la mencionada demanda y se abstegan de toda otra diligencia que pueda conmover los animos contra mi parte en perjuicio de la paz publica, y respeto de estar convocado ya el Cabildo Eclesiastico para recibir los Diputados de la Ciudad se les notifique dede luego el auto hazedero que en justicia lo recibiré á merced. *Omni ect. et licet act. = Altisimo etc. Roca = Rafael Alomar.*

_____? Palma y Mayo 4 de 1750.

FONT: *Exacta y veridica informacion de los Tumultos alborotos y escandalos, que en Mallorca han ocasionado los P.P. Dominicos por haver negado el devido culto al Dr. Illdo. é inclito Martir de Jesu Cristo el Bto. Raimundo Lulio quien de tiempo immemorial lo tiene en todo el reyno como mas largamente consta por Sent^a Juridica del Illmo. y Rmo. Sor. Dn Josef Ant^o de Zepeda Obpo. que fue de Mallorca dada en la Capilla del Oratorio de su Palacio Episcopal al 1° de Octubre de 1749.*

AMP, L N. 2004 / 20 . P. 18-19.

Document 3

Contingut del Memorial remès a la Reial Audència per l'Ajuntament de la Ciutat de Palma defensant-se de les afirmacions que contenia l'enviat pels Pares Dominics a la mateixa institució.

Para esto presentó á dicha Real Audiencia un Memorial en que hizo evidencia de las imposturas y falsedades que contenia el pedimento de los P.P. Dominicos porque ni los Diputados ivan para exortar al Cabildo Eclesiastico sino para darle las gracias de la atencion que havia usado de acompañar á la Ciudad y Síndicos mostrandose tan zeloso de su honor y del culto de su Santo Patricio y Dr. Iluminado, ni las otras providencias que supone y nota de sediciosas, tumultuosas y causativas de escandalos pasaban mas allá de quiméricas pues se engañaron los P.P. Dominicos pensando que las cartas que se escribieron á los Bayles, Regidores y Rectores forenses eran para apartarles de ellos quando no contenian otra cosa sino que se hiziese una novena // al B. Raymundo porque el Cielo nos dispensase

la lluvia de que ya otra vez necesitavamos; y los billetes que se repartian á los Caballeros de la Ciudad eran combidarles para la Corona que se havia de hazer en el Convento de Asís en accion de gracias de haver alcanzado abundante lluvia en el tiempo de la Novena como se dirá luego. A más de esto comunicó la Ciudad que respecto además de ser inveridicas, injuriosas á su credito y honor las palabras del Memorial: cuya providencia y otras se mandasen tildar y borrar y el Abogado y Procurador diesen condigna satisfaccion de la contumelia.

FONT: *Extracto y veridica información de los Tumultos alborotos y escandalos...*
AMP, L N. 2004 / 20. P. 20-21.

Document 4

Respuesta del P. Fr. Mariano Bordoy Religioso del orden de la Santissima Virgen María del Monte Carmelo de antigua y regular observancia, Hijo del Convento de Palma en Mallorca á un manuscrito anonimo intitulado por el Author

La Verdad sin rebozo;

en que se pretende defender el hecho de los PP. Dominicos de esta Ciudad en no haver querido asistir á un solenne Te Deum que se cantó en la Iglesia de San Francisco de Asís, en acción de gracias de havernos concedido Dios el beneficio de la lluvia por intercession como se cree, del Dr. Iluminado, y Martir de Jesu-Cristo el Beato Raymundo Lulio en el año de 1750; el culto del qual se pretende tambien censurar de ilícito en este, que llama su Author Manifiesto.

Motivo de escribir esta respuesta. Desde que empecé a tener uso de razon, habiendo nacido en la Isla de Mallorca en el año de 1730 y sido educado y criado en la Ciudad de Palma, siempre oí nombrar al Venerable Siervo de Dios Raymundo Lulio con el titulo de *Beato*; así mismo vi, que le hacian fiestas solenes, no solamente en la Iglesia de San Francisco, en que descansan sus reliquias, si tambien en otras; y que le rezavan, los que le tenian devocion del mismo modo que á los demas Santos canonizados, ô beatificados; de suerte que la idea que entonces formé en aquella tierna edad, en fuerza de lo que oía y veía, en orden á la santidad del Beato Lulio fue de que no havia diferencia alguna entre dicho Beato y los demas Bienaventurados que venera la Iglesia en los altares.

Con esta perseveré, en suposicion de no haver oido, ni leído cosa en contrario, por todo el tiempo que cursé las Escuelas // siendo seglar y aun despues de haver tenido la dicha de vestir el sagrado habito de mi Madre Santissima del Carmen, que fué á 12 de Julio de 1746. En mi Noviciado y despues del como tenia empleado todo el tiempo en enterarme de las cosas de la Religión, y á mas desto estudiar mis cursos de Philosophia y Theologia consecutivamente, nunca por todo este

espacio de tiempo leí Apologista alguno à favor, ni tampoco libro contrario al Beato Lulio, ni oi hablar en mi convento, que me acuerde de semejante asunto.

En esto llegó el año 1750, en que los PP. Dominicos no quisieron asistir à un *Te Deum* en la Iglesia de San Francisco de que se habla en todo este papel, y su respuesta; y luego despues empezaron à correr por Palma varios Manuscritos favorables, y contrarios al Culto del Beato Lulio los mas anónimos. No dexó de causarme novedad por su contra aquel primer concepto, y que desde niño havia formado; y yo picado de la curiosidad, ya tambien con algun temor de errar procuré leer muchos dellos, y aun copiar algunos principalmente contrarios, y que me hacian mas fuerza; porque los mas, a mi parecer, mas merecian tratarle con desprecio, que atención alguna; pero entretenido en obligaciones precisas de mi Profesion resolví por razon general, que à no ser licito el Culto del Beato Lulio, no lo permitiera la vigilancia y zelo del Supremo Prelado de la Iglesia, del ordinario de esta Isla, y de los Señores Inquisidores en daño de las almas.

Reparé despues de algunos años, quando me hallava ya muy desocupado por haver concluido mis Estudios, que (segun era fama publica, y la tengo por cierta) alguno à quien por su oficio correspondia zelar su manutención siendo licito, de hecho, y de palabra (aunque algo clandestinamente, de que no quiero averiguar el motivo) hizo quanto pudo para perturbarlo, y estorvarlo; y si bien fué mucho mayor el numero de los antecesores, ô por decir la verdad, todos unanimes se havian enseñado siempre positivamente favorables, no obstante no dexó de ocasionarme algun recelo. Así me resolví en hacer quanto // pudiere depuesto todo espíritu de partido, para averiguar la verdad leyendo, y reflexionando quanto me fue possible haver à las manos por una, y por otra parte.

Entonces vi claramente que quanto se ha dicho y escrito; dice, y escribe contra el Beato Lulio, y su fama, todo, todo no es mas que tema, ojeriza, é impostura por los motivos que en esta respuesta se manifiestan. Esto fue, que me impidió à ser devoto del Beato Lulio sin descuydarme de rezarle algo todos los dias, al paso que antes no se si alguna vez me pasó por la cabeza, y al mismo tiempo me pareció haria una cosa muy agradable à Dios averiguase à la fama deste inocente perseguido, y sus devotos; y à mi amada Patria Mallorca si emplease mi corto caudal en dar satisfaccion, segun permitiesen mis fuerzas, à los motivos que se oponen en contrario; y como de los papeles que corren, el que mas abarca, à mi parecer, es el que anda notado con el especioso título de *Verdad sin rebozo*, que es de author anónimo, à este propuse satisfacer, porque disuelto lo que dice, lo queda todo lo demas, que hasta ahora se ha propalado contra la fama del Beato Lulio, ô por lo menos quanto llegó à mi noticia.

El Methodo que observo consiste en escribir los numeros del Anónimo con el título de *Texto 1,2,3 etc.* y los míos de *Respuesta*. Casi todas las autoridades que alego, pongo traducidas en español; porque como los emulos del Beato Lulio hasta à las Verduleras y Zapateros de viejo llenan de Pontifices, Canones, Bulas,

Decretos, y otras cosas así que ellos no penetran, â fin de atraerlos â su partido de lo qual se sigue, como vimos â cada paso, que prorumpen en mil disparates, y desatinos, me pareció que deste modo será muy facil se desengañen, lo que no sería tan regular, si las escribiese en latin, y mas teniendo qualquiera facultad de ver si las traduzco fielmente. En nada quiero que me crean sobre mi palabra, sino que miren sin afecto, ô pasion las razones, que propongo, y las cotejen con las opuestas y de las muchas equivocaciones, que tal vez padezco suplico me avisen por escrito, ô para retractarlas // ô para responder, y dar satisfaccion al que precisen tales contra dictamen, con tal pero, que ponga su propia firma como yo lo hago; porque de otra suerte haré el Sordo no siendo igual el certamen del que va â cara descubierta con el embozado, y escondido. Por ahora sujeto quanto escriviere â la correccion de mi Santa Madre la Iglesia Catholica Apostolica Romana, y al juicio y examen de los Doctos, y Prudentes, pero desapasionados, que de todos apreciaré me enseñen, y corrijan, y â todos sin excepción deseo la gracia, y amistad de Dios. En mi Convento de Nuestra Señora la Virgen Santissima del Carmen de Palma de Mallorca â los 8 Octubre de 1777.

Fr. Mariano Bordoy

FONT: BPM, MS. 1013, ff. 1- 4.

Document 5

Despues de algunos meses de concluida esta respuesta llegó â mi noticia cierta conversacion, que entre si tuvieron el Bayle, Escrivano y Barbero de uno de estos Lugares, ô villas de la Isla por ocasion de cierta carta remitida â dicho Bayle en que procura un Teologo sacerdote desengañarle en respuesta â la consulta que le hizo del error que se comete en Mallorca dando culto al Beato Raymundo Lulio. Reparé que los dichos Escrivano y Barbero estaban ya algo noticiosos de esta mi respuesta y â mas desto no les faltaban otras especies nada despreciables, y algo libres de la rusticidad, que se pudiera presumir de su trato, y frecuencia con un grosero vulgo, para dar bastante satisfacion â las razones del Teologo, si es que pueda convenirles este nombre. El metodo, que observaron es â modo de Dialogo, en que el Bayle propone, y da noticia â los dos Barbero y Escrivano de lo contenido en dicha Carta, por sus partes, del modo que se siguen, y ordenan en ella, y â cada una responden el Barbero y Escrivano ya uno, ya el otro, y â veces entrambos â lo mismo, añadiendo tambien algo el Bayle, segun lo que alcanza cada uno. Muchas veces para no alargar tanto la conversacion se remiten â esta respuesta citandola por sus paginas y notas Marginales.; por esto, y por parecerme que no era despreciable y principalmente por ver, que segun su tal qual estilo

dicen la verdad que casi en todos los Renglones de su Carta ofusca el Teologo, me pareció escribirla aquí consecutivamente y es como se sigue.

[A continuació inserim l'inici de l'escrit per a veure com es desenrotlla l'obra:]

*Conversacion que tuvieron á manera de conferencia (?) del Bayle, Escribano y Barbero de cierta villa de Mallorca en estos dias pasados, esto es en el Mes de Enero de 1779 junto a la chimenea calentandose al fuego.*⁴⁰

Saliendo un dia de los mas frios, y lluviosos deste Invierno el Bayle, el Barbero, con el Escribano de la Curia, en donde se havian juntado para proveer sobre cierto expediente⁴¹ reparó el Escribano que estaba el Señor Bayle muy triste, y melancolico, cosa extraña y reparable en su genio alegre, y jovial, y le preguntó desta suerte

Escribano

Que es esto Sr. Bayle ? V. M. tan triste y melancolico ? como es que no chancea del modo que acostumbrava otros dias ? V. M. tan silencioso, al paso que usualmente no es facil que pare su lengua un instante ? que por ventura esta enfermo ? Tuvo alguna desgracia ? Padece algun afan ? Le sucedió algun fracaso ô encuentro ? Respondame por Dios le pido, desabroche conmigo su pecho, que ya sabe soy su mas intimo amigo y en quanto pueda procuraré su alivio y consuelo.

Sabed amigo, que desde ayer ando muy desasosegado e inquieto con unas dudas, ô escrúpulos de conciencia con que me enredó un teologo⁴² sobre cierta consulta, que le hice, y aunque vea claramente que no dice verdad en muchas cosas de las que penetra mi poca literatura y capacidad, pero tanto á estas como á otras que no entiendo me las porpone de suerte, que me hace titubear, y no se porque parte resolverme y mas hallandonos en 20 Enero tan cercanos á la Fiesta que hacemos cada año en el Pueblo del Beato Raymundo Lulio; en tanto que estoy casi para suspenderla, este año, y aun quitarle del altar de nuestra Iglesia.

Escribano

Que disparate Sr. Bayle, querido. Es esto privativo del Pontífice supremo ! Pero digame claramente, de que se originó y vino la ocasión de entrar V. M. en

⁴⁰ La fita que s'esmenta (1779) dóna a entendre que respon als moments històrics per ventura més tumultuosos de les lluites entre lul·listes i antilul·listes, quan ja pràcticament havien acabat (1777) després de la tensió creada pel bisbe Juan Díaz a de la Guerra.

⁴¹ Aquí s'insereix un text de quatre línies taxades.

⁴² Aquí apareixen taxades tres línies i mitja.

duda, ô sospecha contra la costumbre tan antigua, y bien recibida del Pueblo, para que consultase a un Teologo que le aconseja tan grande desatino? porque segun veo fue sobre esto la consulta.

FONT: BPM, MS. 1013, ff. 739-740.

Sigles: AMP = Arxiu de l'Ajuntament de Palma
 BPM = Biblioteca Pública de Mallorca
 BSAL = *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*
 EVI = *Examen y verídica informació...* (obra esmentada a l'apartat 1)
 SL = *Studia Lul·liana*

Nota: A la transcripció dels documents es conserva fidelment la forma original; quan no ha estat possible transcriure un terme, s'indica mitjançant una retxa.

Abstract

Three years of drought, which brought severe economic suffering to Majorca, ended with rains in 1750, which were popularly attributed to the intercession of Ramon Llull. A *Te Deum* offering thanks set off a confrontation with the Dominicans, who put obstacles to processions and brought about confrontations within the University. They put out an anti-Lullian tract, *La verdad sin rebozo*, to which the Carmelite, Mariano Bordoy, issued a long (739 pages), detailed answer, characteristic parts of which are transcribed in this article. These events are seen as the beginning of the violent disagreements which occupied the end of the eighteenth century, in which the bishop Juan Díaz de Guerra played such a notorious part.